

ปัญหาการปฏิบัติหน้าที่และระบบการจ่ายเงินรางวัลความขอแรง

ในคดีอาญา¹

นางสาวสุกกร ฐานนาวิ²

จากการศึกษากฎหมายเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่และระบบการจ่ายเงินรางวัลความขอแรงในคดีอาญา พบว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ที่ใช้บังคับในอดีต ได้บัญญัติถึงสิทธิและเสรีภาพของประชาชนชาวไทย รวมถึงสิทธิขั้นพื้นฐานในกระบวนการยุติธรรมไว้หลายประการ ได้แก่ บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องสถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจ หรือสังคมจะกระทำมิได้ บุคคลย่อมมีสิทธิเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยง่าย สะดวก รวดเร็ว ทัวถึง และผู้เสียหาย ผู้ต้องหา จำเลย และพยานในคดีอาญามีสิทธิได้รับความคุ้มครองและความช่วยเหลือที่จำเป็นและเหมาะสมจากรัฐ นอกจากนี้เมื่อพิจารณาถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ซึ่งเป็นรัฐธรรมนูญที่ใช้บังคับในปัจจุบันยังคงมีบทบัญญัติที่ให้การรับรองคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนที่ว่า บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน เช่นเดียวกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่ใช้บังคับในอดีต อีกทั้งยังกำหนดให้รัฐมีหน้าที่ต้องให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายที่จำเป็นและเหมาะสมแก่ผู้ยากไร้ หรือผู้ด้อยโอกาสในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม รวมถึงตลอดถึงการจัดหาทุนความให้อีกด้วย โดยมีระบบการจัดหาทุนความตามรูปแบบทุนความขอแรง

การรับรองสิทธิในการได้รับจัดหาทุนความให้แก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยโดยรัฐในคดีอาญาเพื่อหาแนวทางส่งเสริมและพัฒนาหลักประกันสิทธิขั้นพื้นฐานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาให้แก่ผู้ต้องหาหรือจำเลย ซึ่งพบว่าปัญหาเรื่องระดับประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ของทุนความขอแรงถูกกล่าวถึง

¹ บทความนี้เรียบเรียงจากการศึกษาอิสระ เรื่อง ปัญหาการปฏิบัติหน้าที่และระบบการจ่ายเงินรางวัลความขอแรงในคดีอาญา โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปวีศร เลิศธรรมเทวี และคณะกรรมการสอบ คือ รองศาสตราจารย์ ดร.สมชัย ศิริสมบูรณ์เวช และรองศาสตราจารย์ ดร.รติชัย รตทอง

² นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต (ส่วนกลาง) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

มากที่สุด กล่าวคือ ความสามารถในการให้ความช่วยเหลือทางด้านกฎหมายแก่จำเลยในคดีขอแรงมีระดับต่ำกว่าการให้ความช่วยเหลือทางด้านกฎหมายแก่จำเลยในคดีที่ทนายความถูกว่าจ้าง ซึ่งส่งผลกระทบต่อการสร้างหลักประกันสิทธิที่จะได้รับความยุติธรรมและความเท่าเทียมกันระหว่างคู่กรณีในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาให้แก่จำเลย เห็นได้จากจำเลยในคดีขอแรงส่วนมากต้องรับโทษตามคำพิพากษาถึงที่สุด อีกทั้งทัศนคติของประชาชนที่มีต่อการปฏิบัติหน้าที่ของทนายความขอแรงว่าด้อยประสิทธิภาพกว่าทนายความที่จัดหาเอง

ดังนั้น รัฐจึงได้กำหนดมาตรการส่งเสริมระดับประสิทธิภาพของทนายความขอแรงโดยการแก้ไขปรับปรุงรูปแบบการจ่ายเงินรางวัลโดยศาลปรากฏตาม “ระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยการจ่ายเงินรางวัลและค่าใช้จ่ายให้แก่ทนายความที่ศาลตั้งให้แก่ผู้ต้องหาหรือจำเลย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ.2548” ในประเด็นที่สำคัญ คือ ศาลต้องมีคำสั่งจ่ายเงินรางวัลให้แก่ทนายความขอแรงภายหลังที่ศาลชั้นต้นมีพิพากษาแล้วโดยไม่คำนึงว่าจะมีการอุทธรณ์หรือฎีกาต่อไปหรือไม่ และเพิ่มระวางอัตราเงินรางวัลที่ศาลต้องสั่งจ่าย โดยมาตรการนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อแบ่งเบาการแบกรับภาระค่าใช้จ่ายระหว่างการปฏิบัติหน้าที่ และเป็นเงินอุดหนุนให้แก่ทนายความขอแรง แต่อย่างไรก็ตามมาตรการดังกล่าวยังไม่สามารถเพิ่มระดับประสิทธิภาพของทนายความขอแรงได้จนถึงปัจจุบัน ซึ่งจากกรณีดังกล่าวข้างต้นผู้ศึกษาได้สรุปประเด็นปัญหาการปฏิบัติหน้าที่และระบบการจ่ายเงินรางวัลทนายความขอแรงในคดีอาญาได้ 4 ปัญหา ดังนี้

ปัญหาที่ 1 ปัญหากรณีการปฏิบัติหน้าที่ของทนายความขอแรงในคดีอาญา บทบาทหน้าที่สำคัญของทนายความในกระบวนการยุติธรรม คือ การนำเสนอข้อเท็จจริงปรับกับข้อกฎหมายแก่ศาล การรวบรวมข้อเท็จจริงเพื่อใช้ในการกำหนดประเด็นต่อสู้คดีในชั้นพิจารณา จึงเป็นสิ่งที่สำคัญสำหรับการปฏิบัติหน้าที่ของทนายความ การเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของทนายความที่ล่าช้าจะส่งผลกระทบต่อความสามารถในการรวบรวมข้อเท็จจริงของทนายความ ทนายความที่ถูกว่าจ้างจะมีความสามารถในการรวบรวมข้อเท็จจริงได้มากกว่าทนายความขอแรง เนื่องจากทนายความที่ถูกว่าจ้างจะมีโอกาสได้พูดคุยกับลูกความถึงข้อเท็จจริงแห่งคดี และมีเวลาในการจัดหาพยานหลักฐานที่จำเป็นต่อการดำเนินคดี และมีเวลาเตรียมตัวพิจารณาคดีหาทางออกที่เป็นประโยชน์แก่ลูกความก่อนเข้าสู่ชั้นพิจารณาได้มากกว่า แต่ทนายความขอแรงส่วนมากจะมีโอกาสได้พบกับลูกความก็ต่อเมื่อลูกความตกอยู่ในฐานะของจำเลยแล้ว จึงทำให้ทนายความขอแรงมีระยะเวลาในการรวบรวมข้อเท็จจริงค่อนข้างน้อย ซึ่งส่งผลให้การกำหนดประเด็นต่อสู้คดี การค้นหาพยานหลักฐาน และเวลาเตรียมตัวพิจารณาคดีหาทางออกที่เป็นประโยชน์แก่ลูกความน้อยมาก จึงมี

ผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญา และมีผลต่อคุณภาพหรือระดับประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ของทนายความ

ปัญหาที่ 2 ปัญหากรณีเกี่ยวกับคุณสมบัติของทนายความขอแรงในคดีอาญา ถึงแม้จะมีการแก้ไขในเรื่องของคุณสมบัติของบุคคลที่เป็นทนายความ แต่ประสิทธิภาพของทนายความใหม่ยังมีข้อบกพร่องอยู่มาก ทั้งนี้เพราะข้อเท็จจริงพบว่า โดยส่วนใหญ่บุคคลที่สอบหลักสูตรวิชาว่าความในภาคทฤษฎีได้แล้วนั้น ต้องฝึกงานในภาคปฏิบัติไม่น้อยกว่า 6 เดือน โดยการนำเอาชื่อของตนไปฝากตามสำนักงานทนายความที่ตนรู้จัก หรือที่สำนักงานทนายความที่ทางสภาทนายความเป็นผู้จัดให้เพียงเพื่อให้ครบระยะเวลาตามที่กำหนด โดยความจริงแล้วไม่มีการตรวจสอบโดยคณะกรรมการสภาทนายความ ซึ่งตามระยะเวลาดังกล่าวก็ยังไม่ถือว่าน้อยมาก เพราะความจริงแล้วการดำเนินคดีภายใต้วิधिพิจารณาความอาญาของศาลไทย ใช้ระยะเวลาดำเนินนานมากในแต่ละคดี ซึ่งไม่สอดคล้องกับระยะเวลาที่สภาทนายความกำหนดไว้ จึงทำให้การฝึกงานในภาคปฏิบัติตามที่สภาทนายความกำหนดไว้ เป็นเพียงเงื่อนไขทางระยะเวลาเพื่อให้บุคคลที่ประสงค์จะเป็นทนายความใช้เพื่อสอบให้ผ่าน และขึ้นทะเบียนเป็นทนายความเท่านั้น แต่ยังไม่เพียงพอที่จะพัฒนาด้านประสบการณ์ (experience) ความชำนาญ (skilling) ความรู้ (knowledge) ได้อย่างเป็นรูปธรรม และยังไม่มียุทธศาสตร์ที่จะลงชื่อเข้าเป็นทนายความขอแรงในศาลได้ ซึ่งอาจจะส่งผลทำให้ความยุติธรรมเสียไปและส่งผลโดยตรงต่อจำเลย

ปัญหาที่ 3 ปัญหากรณีการเสริมสร้างประสิทธิภาพทนายความขอแรง ทนายความถือเป็นบุคคลที่เป็นองค์ประกอบของกระบวนการยุติธรรม ซึ่งเมื่อเทียบกับพนักงานอัยการหรือผู้พิพากษา มีการกำหนดคุณสมบัติของบุคคลเพื่อเข้ารับสมัครสอบเป็นอัยการผู้ช่วย และผู้ช่วยผู้พิพากษานั้น ต้องมีคุณสมบัติตามที่คณะกรรมการอัยการ และคณะกรรมการตุลาการกำหนด คือ ต้องจบปริญญาตรีด้านนิติศาสตรบัณฑิต จบเนติบัณฑิต มีอายุไม่ต่ำกว่า 25 ปี และมีประสบการณ์การทำงานทางด้านนิติศาสตร์ไม่น้อยกว่า 2 ปี และเมื่อสอบได้แล้ว ก็ต้องมีการจัดอบรมตามระยะเวลาที่กำหนด ในส่วนของพนักงานอัยการผู้ช่วยต้องมีการฝึกอบรมอัยการผู้ช่วยในการปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการดำเนินคดีในฐานะทนายแผ่นดิน โดยทำการฝึกฝนจริงทั้งในศาลและนอกศาล เป็นเวลา 1 ปี ซึ่งแตกต่างกับทนายความขอแรงในคดีอาญา เมื่อสอบใบอนุญาตผ่านเข้ามาเป็นทนายความได้แล้วสามารถว่าความได้ทันที และที่สำคัญยังไม่เคยว่าความในคดีอาญาด้วยตนเอง ดังนั้นจึงอาจเกิดความเสียหายต่อลูกความในคดี และส่งผลทำให้กระบวนการยุติธรรมตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญในข้อที่มุ่งหมายรักษาสติและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย ไม่ได้รับความคุ้มครองอย่างเต็มที่

เพราะทนายความขอแรงขาดการคัดกรองในเรื่องประสบการณ์ การฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างองค์ความรู้ รวมทั้งการประเมินจากคณะกรรมการสภานายความ

ปัญหาที่ 4 ปัญหาคณณเกี่ยวกับการจัดสรรเงินรางวัลทนายความขอแรงในคดีอาญา ซึ่งทนายความขอแรงที่ว่าความให้แก่จำเลยกับมิได้รับอัตราค่าตอบแทนที่เพียงพอ ทำให้ไม่มีทนายความที่มีความรู้ความสามารถและมีประสบการณ์ มาลงชื่อเป็นทนายความขอแรงเพราะไม่อาจดำรงชีพได้ด้วยอัตราค่าตอบแทนที่ศาลให้เพียงอย่างเดียว จึงหันไปเป็นทนายความในองค์กร สำนักงานเอกชนหรือบริษัทต่างๆ ซึ่งสามารถหาเงินตอบแทนได้มากกว่า และสามารถหารายได้ตามความรู้ความสามารถของตนและมีความมั่นคงในวิชาชีพมากกว่าการเป็นทนายความขอแรง ทำให้ทนายความที่มีความรู้ความสามารถและมีประสบการณ์ไม่ยอมมาเป็นทนายความขอแรง ทนายความที่มาเป็นทนายความขอแรงจึงเป็นทนายความที่เพิ่งจบมาใหม่หรือผู้ประกอบการวิชาชีพกฎหมายอื่นๆ ที่เกษียณอายุไปแล้ว รวมถึงทนายความที่มีจิตอาสาอย่างแท้จริงแต่มิได้ยึดอาชีพทนายความขอแรงเป็นอาชีพหลัก จึงทำให้ทนายความขอแรงไม่เพียงพอต่อความต้องการของจำเลย เป็นเหตุทำให้สิทธิและประโยชน์ของจำเลยในการที่จะมีสิทธิต่อสู้คดีตามกฎหมายและการได้รับความยุติธรรมลดน้อยลง การที่มีทนายความโดยรัฐจัดหาให้แก่จำเลยจึงกลายเป็นเรื่องการช่วยสงเคราะห์มากกว่าเป็นการได้รับความคุ้มครองทางกฎหมายอย่างแท้จริง

จากการศึกษาวิเคราะห์ปัญหาการปฏิบัติหน้าที่และระบบการจ่ายเงินรางวัลทนายความขอแรงในคดีอาญา ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

1. ประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของทนายความขอแรงในคดีอาญา เห็นควรให้มีการแก้ไข คือ

1.1 ควรเพิ่มการให้ความช่วยเหลือทางด้านทนายความที่รัฐจัดให้แก่ผู้ต้องหาหรือผู้ถูกกล่าวหา ตั้งแต่ในชั้นจับกุมหรือชั้นสอบสวน โดยแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในมาตรา 134/1 เป็นการแก้ไขเพื่อให้สอดคล้องกับหลักมาตรฐานสากลอันได้แก่ หลักปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนฯ รวมถึงเพิ่มเติม วรรคท้ายของมาตรา 134/1 กำหนดมาตรการบังคับหรือบทลงโทษให้ชัดเจนกับพนักงานสอบสวน กรณีการไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติกฎหมายดังกล่าว โดยไม่มีเหตุอันสมควร ทั้งนี้ เพื่อมิให้พนักงานสอบสวนละเลยหรือเพิกเฉยต่อสิทธิในการมีทนายความของผู้ต้องหา และเป็นการสร้างความเป็นธรรมในคดีให้แก่ผู้ต้องหาให้ได้รับการสอบสวนและการดำเนินคดีอันจะนำไปสู่การได้รับการพิจารณาในชั้นศาลที่บริสุทธิ์และยุติธรรม

1.2 ควรกำหนดให้ทนายความขอแรงสามารถตรวจสอบกระบวนการแจ้งข้อหาในชั้นสอบสวน โดยกำหนดให้ต้องมีทนายความร่วมอยู่ด้วยในขณะแจ้งข้อหาทุกคดี และให้ทนายความขอแรงตรวจสอบบันทึกคำให้การของผู้ต้องหาได้ รวมถึงให้ทนายความขอแรงตรวจสอบการแจ้งสิทธิต่างๆ ที่มีอยู่ตามกฎหมายให้ผู้ต้องหาทราบนั้น หากไม่มีผู้เข้าตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายของการแจ้งข้อกล่าวหา รวมถึงการแจ้งสิทธิดังกล่าว ผู้ต้องหาอาจไม่ได้รับความเป็นธรรมตามกฎหมายเท่าที่ควร และสิทธิของผู้ต้องหาอาจถูกละเลยไปได้

2. ในประเด็นปัญหาเกี่ยวกับคุณสมบัติของทนายความขอแรงในคดีอาญา เห็นควรให้มีการแก้ไข คือ

2.1 สำนักงานศาลยุติธรรมควรกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการคัดเลือกทนายความขอแรงในศาลชั้นต้น โดยกำหนดคุณสมบัติของทนายความและสอบคัดเลือกทนายความก่อนที่จะขึ้นทะเบียนบัญชีรายชื่อทนายความขอแรงในศาลชั้นต้นทั่วประเทศ ทั้งนี้ ในการขึ้นทะเบียนบัญชีรายชื่อทนายความขอแรง ควรจำแนกประเภททนายความขอแรงที่ผ่านการสอบคัดเลือกแล้ว ตามผลการสอบความเชี่ยวชาญ ประสบการณ์ในการว่าความ และผลการประเมินการปฏิบัติหน้าที่

2.2 การตรวจสอบข้อมูลประวัติของทนายความขอแรง ให้ศาลชั้นต้นตรวจสอบ สถานภาพการเป็นทนายความ และการถูกลงโทษตามมรยาทและจริยธรรมวิชาชีพทนายความ ของทนายความขอแรงจากสภาทนายความ นอกจากนี้ให้เพิ่มเติมข้อมูลประวัติของทนายความขอแรง เช่น วันที่ได้รับใบอนุญาตให้ว่าความ ประวัติการทำงานความเชี่ยวชาญพิเศษ สถิติจำนวนคดีที่ได้รับ และผลคดี เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการมีคำสั่งตั้งทนายความขอแรง

2.3 ในส่วนการจ่ายสำนวนคดี ศาลชั้นต้นควรจัดระบบการจ่ายสำนวนคดีให้แก่ทนายความขอแรงตามบัญชีแต่ละประเภทให้สอดคล้องกับประเภทของคดี ความยุ่งยากซับซ้อนของคดี ความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ในการว่าความของทนายความขอแรง

3. ในประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการเสริมสร้างประสิทธิภาพทนายความขอแรง เห็นควรให้มีการแก้ไข คือ

3.1 เห็นสมควรให้เพิ่มประสิทธิภาพเชิงทฤษฎีของทนายความขอแรง โดยกำหนดไว้เป็นคุณสมบัติขั้นพื้นฐานให้เท่าเทียมกับพนักงานอัยการและข้าราชการตุลาการ คือ บุคคลผู้มีสิทธิเข้าชื่อเป็นทนายความขอแรงได้ จะต้องจบปริญญาตรีด้านนิติศาสตร์ และสอบไล่ชั้นเนติบัณฑิตไทย อันเป็นการส่งเสริมด้านความรู้ (Knowledge)

3.2 เห็นสมควรให้มีการแก้ไขและเพิ่มเติมข้อบังคับสภาพทนายความว่าด้วยการฝึกอบรมวิชาว่าความ พ.ศ.2529 และข้อบังคับสภาพทนายความว่าด้วยการฝึกอบรมวิชาว่าความ (ฉบับที่2) พ.ศ.2552 และแก้ไขเพิ่มเติมข้อบังคับสภาพทนายความว่าด้วยการฝึกหัดในสำนักงานทนายความ พ.ศ. 2535 และข้อบังคับสภาพทนายความว่าด้วยการฝึกหัดในสำนักงานทนายความ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2550 ดังนี้

ข้อบังคับสภาพทนายความว่าด้วยการฝึกอบรมวิชาว่าความ พ.ศ. 2529

จากเดิม ข้อ. 13 (2)

ข้อ.13 หลักสูตรการฝึกอบรมวิชาว่าความ แบ่งเป็น 2 ภาค ดังนี้

(2) ภาคปฏิบัติ ให้ฝึกอบรมภาคปฏิบัติเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 6 เดือน

การฝึกอบรมภาคปฏิบัติอาจกระทำได้โดยให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมฝึกหัดงานที่สำนักงานฝึกอบรมหรือที่สำนักงานทนายความก็ได้ แต่ระยะเวลาฝึกหัดงานแห่งใดแห่งหนึ่งหรือทั้งสองแห่งรวมกันต้องไม่น้อยกว่าระยะที่กำหนดในวรรคแรก

แก้ไขเพิ่มเติม เพิ่มข้อ. 13 (2) วรรคสาม และวรรคสี่

วรรคสาม ในระหว่างระยะเวลาตามวรรคแรก ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเข้าร่วมกับทนายความที่รับทำหน้าที่ให้ความช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายตามโครงการของสภาพทนายความประกอบด้วย โครงการช่วยเหลือฝ่ายคดี โครงการช่วยเหลือทางกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน หรือโครงการช่วยเหลือทางกฎหมายประจำส่วนราชการ แล้วแต่กรณี ตามภูมิสำเนาของสำนักงานการฝึกอบรมตามวรรคสอง โดยให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเป็นผู้ทำการสอบข้อเท็จจริง ตลอดจนความเห็นในทางคดี แล้วให้ผู้ขอความช่วยเหลือทางกฎหมายลงชื่อรับรองในแบบคำร้องขอความช่วยเหลือร่วมกับทนายความเจ้าของสำนวน เสร็จแล้วให้คณะกรรมการบริหารของสภาพทนายความ หรือประธานสภาพทนายความประจำจังหวัด หรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย เป็นผู้ลงลายมือชื่อรับรองการปฏิบัติงาน

วรรคสี่ จำนวนการปฏิบัติงานตามวรรคสาม ต้องไม่น้อยกว่า 30 คดี ตลอดระยะเวลาตามวรรคแรก

ข้อบังคับสภาพทนายความว่าด้วยการฝึกหัดในสำนักงานทนายความ พ.ศ.2535 เดิม ข้อ. 5 (3) (ข)

ข้อ. 5 ผู้เข้ารับการฝึกหัดในสำนักงานทนายความมาแล้วไม่น้อยกว่า 1 ปี ซึ่งจะขอจดทะเบียน และรับใบอนุญาตให้เป็นทนายความต้องอยู่ภายใต้ข้อบังคับดังต่อไปนี้

(3) (ข) เมื่อผู้เข้ารับการฝึกหัดได้ฝึกหัดงานมาแล้วไม่น้อยกว่า 1 ปี จะขอจด ทะเบียนและรับใบอนุญาตให้เป็นทนายความ ให้นำหนังสือรับรองการเข้าฝึกหัดงานของผู้ควบคุมการฝึกหัดงานและรายละเอียดการฝึกหัดงานตลอดระยะเวลา 1 ปี มาแสดงพร้อมกับคำขอจดทะเบียนและรับใบอนุญาตให้เป็นทนายความ

แก้ไขเพิ่มเติม เพิ่มข้อ. 5 วรรคสอง และวรรคสาม

วรรคสอง ในระหว่างระยะเวลาตามวรรคแรก ให้ผู้เข้ารับการฝึกหัดงานเข้าร่วมกับทนายความที่รับทำหน้าที่ให้ความช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายตามโครงการของสภาทนายความ ประกอบด้วย โครงการช่วยเหลือฝ่ายคดี โครงการช่วยเหลือทางกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน และโครงการช่วยเหลือทางกฎหมายประจำส่วนราชการ แล้วแต่กรณี ตามภูมิสำเนาที่ตนขอฝึกหัดงาน โดยให้ผู้เข้ารับการฝึกหัดงานเป็นผู้ทำการสอบข้อเท็จจริง ตลอดทั้งความเห็นในทางคดี แล้วให้ผู้ขอความช่วยเหลือทางกฎหมายลงชื่อรับรองในแบบคำร้องขอความช่วยเหลือร่วมกับทนายความเจ้าของสำนวน เสร็จแล้ว ให้คณะกรรมการบริหารของสภาทนายความ หรือประธานสภาทนายความประจำจังหวัด หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายเป็นผู้ลงลายมือชื่อรับรองการปฏิบัติงาน

วรรคสาม จำนวนการปฏิบัติงานตามวรรคสอง ต้องไม่น้อยกว่า 60 คดี ตลอดระยะเวลาตามวรรคแรก

4. ในประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการจัดสรรเงินรางวัลทนายความขอแรงในคดีอาญา เห็นควรให้มีการแก้ไข คือ

4.1 รัฐควรจัดให้มีทางเลือกอื่นในการได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายจากทนายความขอแรง เช่น การจัดตั้งสำนักทนายความของรัฐ (Public Defender) เช่นเดียวกับประเทศอังกฤษ และควรมีการจ่ายเงินสนับสนุน (Subsidy) จากงบประมาณบางส่วนหรือกองทุนยุติธรรม นอกจากนี้ หากทนายความที่ไม่ทำหน้าที่เป็นทนายความขอแรงจะต้องจ่ายเป็นเงินเข้ากองทุน ซึ่งทำให้มีเงินในการสรรหาและพัฒนาระบบทนายความขอแรงมากยิ่งขึ้น

4.2 รัฐควรจัดตั้งโครงการ Pro Bono Legal Services โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายใดๆ ในการให้บริการทางวิชาชีพแบบให้เปล่าโดยเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ด้วยการให้ความช่วยเหลือทางคดีแก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ยากจนในคดีอาญา โดยใช้มาตรการทางภาษีเพื่อสร้างแรงจูงใจให้สำนักงานทนายความ (Law Firms) หรือทนายความ หรือที่ปรึกษากฎหมายที่มีชื่อเสียงที่มีได้อยู่ในระบบทนายความขอแรง ให้เข้าร่วมโครงการ

Pro Bono Legal Services และทำหน้าที่ให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา ทั้งนี้ ในการใช้มาตรการทางภาษี ให้กรมสรรพากรออกคำสั่งกรมสรรพากรโดยกำหนดให้การบริการ Pro Bono เป็นรายได้ที่ไม่ต้องถูกนำมาประเมินเป็นรายได้ที่ต้องเสียภาษี และให้สามารถนำมูลค่าการบริการทางวิชาชีพทนายความเป็นรายจ่ายเพื่อ การสาธารณประโยชน์ซึ่งสามารถนำมาหักภาษีได้อีก

4.3 ควรกำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาสั่งจ่ายเงินรางวัลแก่ทนายความขอแรง ตามระเบียบคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมว่าด้วยการจ่ายเงินรางวัลและค่าใช้จ่ายแก่ทนายความที่ศาลตั้งให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 173 พ.ศ.2548 โดยกำหนดอัตราเงินรางวัลแก่ทนายความขอแรงในขั้นตอนของการเตรียมคดี ในอัตราร้อยละ 10 ของอัตราเงินรางวัลขั้นต่ำ เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในขั้นตอนการเตรียมคดี ส่วนในกรณีที่จำเลยให้การรับสารภาพ ศาลควรกำหนดอัตราเงินรางวัลขั้นต่ำให้แก่ทนายความขอแรง เพื่อให้การสั่งจ่ายเงินรางวัลเป็นไปแนวทางเดียวกัน

4.4 หากทนายความขอแรงได้นัดพบจำเลยเพื่อซักถาม หรือสอบข้อเท็จจริง หรือประการอื่นใด อันเป็นไปในรูปของคดี ศาลควรจ่ายเงินรางวัลให้ทนายความขอแรงในอัตรา 1,000 – 3,000 บาท เพื่อเป็นการจูงใจให้ทนายความขอแรงมีความตั้งใจในการปฏิบัติหน้าที่มากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

หนังสือ

เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, การควบคุมอำนาจพนักงานสอบสวน ตัวอย่างของสหรัฐอเมริกา, วารสารนิติศาสตร์, เล่ม 4, ปีที่ 9.

เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, คำอธิบายหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่าด้วยการดำเนินคดีในขั้นตอนก่อนการพิจารณา, พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดจิรัชการพิมพ์, 2549).

คณิต ณ นคร, ฐานะหน้าที่ของทนายความในคดีอาญา, เล่มที่ 4 วารสารอัยการ 2524.

คณิต ณ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, พิมพ์ครั้งที่ 8 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2555).

จรัญ ภักดีธนากุล, เอกสารประกอบการเสวนาทางวิชาการ เรื่อง การช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญา วันที่ 9 มกราคม พ.ศ.2546 ณ เนติบัณฑิตยสภา.

จรัญ ภักดีธนากุล, ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญา, เอกสาร

- ประกอบการเสวนาทางวิชาการ กรุงเทพมหานคร : เนติบัณฑิตยสภา 2546.
- จิตติ ดิงศภัทย์, หลักวิชาชีพนักกฎหมาย, โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะ
นิติศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ 6 กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2533.
- ชาญชัย แสวงศักดิ์, กฎหมายมหาชน ความเป็นมาทฤษฎีและหลักการที่สำคัญ, กรุงเทพฯ : วิญญูชน
2553.
- ชาญชัย แสวงศักดิ์, ความเป็นมาทฤษฎีและหลักการที่สำคัญ, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร :
สำนักพิมพ์วิญญูชน 2553.
- ชาญชัย แสวงศักดิ์, ความเป็นมาทฤษฎีและหลักการที่สำคัญ, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร :
สำนักพิมพ์วิญญูชน 2553.
- ชาญชัย แสวงศักดิ์, ความเป็นมาทฤษฎีและหลักการที่สำคัญ, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร :
สำนักพิมพ์วิญญูชน 2553.
- ชาติชาย กริชชาญชัย, ระบบการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ผู้ยากจนในประเทศ
สหรัฐอเมริกา, เล่มที่ 6 ตุลาคม.
- ณรงค์ ใจหาญ และคณะ, โครงการศึกษาและพัฒนาระบบทนายความสาธารณะ (public defender),
เสนอกรมคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม กรุงเทพมหานคร : คณะนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2547.
- บรรศักดิ์ อูวรรณโณ, กฎหมายมหาชน เล่ม 3 ที่มาและนิติวิธี, พิมพ์ครั้งที่ 1 กรุงเทพมหานคร :
สำนักพิมพ์นิติธรรม 2538.
- ประพันธ์ ทรัพย์แสง, ทนาย (ที่ไม่ได้) ความ ภาค 1 พิมพ์ครั้งที่ 3 สิงหาคม กรุงเทพฯ : วิญญูชน,
พ.ศ.2534.
- ปรีดี เกษมทรัพย์, หลักวิชาชีพนักกฎหมายในภาคพื้นยุโรป, ในรวมคำบรรยายหลักวิชาชีพนัก
กฎหมาย, พิมพ์ครั้งที่ 8 กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน 2542.
- ประธาน วัฒนวานิชย์, ระบบความยุติธรรมทางอาญา : แนวความคิดเกี่ยวกับการควบคุม
อาชญากรรมและกระบวนการนิติธรรม, วารสารนิติศาสตร์, เล่ม 2, ปีที่ 9, กันยายน –
พฤศจิกายน 2520
- มารุต บุญนาค, สิทธิของผู้ต้องหาและจำเลยในการต่อสู้คดีอาญา, เล่มที่ 12 วารสารทนายความ
2515
- วรพจน์ วิสสุตพิชญ์, การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของราษฎรจากการใช้อำนาจของฝ่ายปกครอง,
หนังสือรวมบทความนิติรัฐ นิติธรรม, จัดพิมพ์โดยคณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์ กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2553.

สุจิต ถาวรสุข, ทนายความพิสดาร ว่าด้วยความสำคัญของทนายความ, กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนสามัญจำกัด โรงพิมพ์ไทยสัมพันธ์ 2513.

สุจิต ถาวรสุข, ทนายความพิสดารว่าด้วยความสำคัญของทนายความ, กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนสามัญจำกัด โรงพิมพ์ไทยสัมพันธ์ 2513.

สุวิมล ว่องวาณิช, ความเสมอภาค, พิมพ์ครั้งที่ 1 กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม 2551.

อรอนดิ ดิชฐอำนาจ, การช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ผู้ต้องหาและจำเลย : การสร้างความเสมอภาคและความยุติธรรมในระบบการดำเนินคดีอาญาของไทย, การประชุมเสวนาทางวิชาการ, จัดโดยเนติบัณฑิตยสภา กรุงเทพมหานคร, 2546.

วิทยานิพนธ์

ไกลเชต บุรีรักษ์, วิเคราะห์ผลกระทบของการเข้าร่วมฟังการสอบปากคำผู้ต้องหาของทนายความต่อการดำเนินคดีของพนักงานสอบสวนประจำสถานีตำรวจนครบาล, วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล 2542.

คำผาง วงศ์พระจันทร์, การมีทนายความของผู้ต้องหาในชั้นสอบสวนในคดีอาญา : ศึกษาเปรียบเทียบตามกฎหมายไทย – ลาว, วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2549.

เดือนรุ่ง หาญธีระชัยกุล, ระบบการจัดหาทนายความให้จำเลยในคดีอาญา, วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต 2547.

ทัศนีย์ แก้วพิลา, สิทธิการมีทนายในคดีอาญา, วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2528), หน้า 46-60.

ประสิทธิ์ ลิ้มประเสริฐ, บทบาทของทนายความในการพิทักษ์สิทธิและเสรีภาพของประชาชนภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ศึกษาเฉพาะกรณีทนายความเข้าร่วมฟังการสอบสวน, วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิตคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2543.

วรศักดิ์ ศิตสาร, การศึกษาระบบทนายขอแรง, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2537.

พุดพิงษ์ วิริยศิริ, บทบาทที่พึงประสงค์และมีประสิทธิภาพของทนายความขอแรง, วิทยานิพนธ์สาขาการบริหารงานยุติธรรมและสังคม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต 2549.

สุชาติ สีแดง, สิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาในการได้รับความช่วยเหลือจากรัฐด้วยการ
 จัดหาทนายความตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540
 วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง 2545.
 อรรถวัฒน์ กลิ่นน้ำหอม, บทบาททนายความในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน
 วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารงานยุติธรรม) คณะสังคมสงเคราะห์-
 ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2544.

เอกสารอื่น

เดือนใจ เจริญพงษ์, กองทุนยุติธรรม [ระบบออนไลน์], แหล่งที่มา <http://www.bloggang.com>. 27
 เมษายน 2563.

ประกาศสำนักฝึกอบรมวิชาว่าความแห่งสภาทนายความ ฉบับที่ 22/2553 เรื่องระเบียบว่าด้วยการ
 ฝึกอบรมวิชาว่าความ รุ่นที่ 36.

แผนการดำเนินและกิจกรรมของสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนปี พ.ศ. 2553 - 2556,
 การประชุมผู้บริหารสภาทนายความเพื่อการดำเนินงานช่วยเหลือทางกฎหมายและพัฒนา
 องค์กร โรงแรม ที เค พาเลซ ถนนแจ้งวัฒนะ. นนทบุรี, 25-26 กันยายน 2553.

วิวัฒนาการของการประกอบวิชาชีพทนายความของต่างประเทศและในประเทศไทย [Online],
 AvailableURL:<http://www.dllibrary.spu.ac.th:8080/dspace/bitstream>, 2020 พฤษภาคม 15.

รายงานฉบับสมบูรณ์, เรื่องโครงการศึกษาและพัฒนาระบบทนายความสาธารณะ (Public
 defender).

สำนักฝึกอบรมวิชาว่าความแห่งสภาทนายความ, การประชุมผู้บริหารสภาทนายความเพื่อการ
 ดำเนินงานช่วยเหลือทางกฎหมายและพัฒนาองค์กร โรงแรม ที เค พาเลซ ถนนแจ้งวัฒนะ. นนทบุรี,
 25-26 กันยายน 2553.

Activities of the Human Rights Organs of the Ministry of Justice, Civil Legal Aid System,
 [online], Available <http://www.moj.go.jp>. 11 July 2020.

Criminal justice system of Japan, Wikipedia: The Free Encyclopedia, [online], Available
<http://en.wikipedia.org>.

Japan Criminal Procedure, [online]. Available <http://lcweb2.loc.gov>. (11 July 2020).

Retrieved February 2, 2013, from [http://www.abanet.org/legalservices/downloads/sclaid/indigent
 defense/tenprinciplesbooklet](http://www.abanet.org/legalservices/downloads/sclaid/indigentdefense/tenprinciplesbooklet).